

עבודת סיכום

פו"מ אפק

מגמת ים

מבצע "תושיה"

הוצאת יהודי מצרים ע"י ח"י
במלחמת סיני

מנחים: תא"ל (מיל') רמי לונץ, תא"ל (מיל') ניר מאור.
מגישים: רס"ן רן סיגל
רס"ן גולן צחי
רס"ן אבוטבול ירון

הוצאת יהודי מצריים ע"י ח"י - במלחמת סיני

"מבצע תושיה"

רקע למבצע

חלק ממטרות המוצהרות של מדינת ישראל עם הקמתה היתה מקלט לעם היהודי ישראל פתחה את שעריה לכל יהודי שחפץ בכך ואף סייעה כלכלית לעולים עם הגעתם וכן על מנת להוציאם ממדינות זרות.

כדי לפעול באופן יעיל בארצות המוצא הייתה נחוצה לכל הפחות הסכמה שבשתיקה מצד השלטונות, בילתי אפשרי לנייד אוכלסיה אזרחית על נשיה וטפה בתנאי מחתרת בארץ אויב.

בעיה סבוכה יותר ניצבה בפני העוסקים בעליה ממדינות שבהן לא ניתן היה להגיע להסכם עם השלטונות או לכלל קשר עימם גם דרך המעצמה המשפיעה כך היה במצרים סוריה ולבנון.

לצד פעילות העליה היה על ישראל לנהל פעילות מודעין ענפה מיכוון שהיו אלה מדינות אויב, מציאותה של קהילה יהודית באותן מדינות עשויה לשרת עניין זה, אלא שלעשות יהודים מקומיים ל'גיס חמישי' אינו פשוט כלל, היהודים נבחנו ע"י השלטונות בעין בוחנת תחת זכוכית מגדלת.

וכך באופן פרדוקסלי האפשרות שתהיה מלחמה נוספת עם שכננו הערבים לא תרמה להגברת המוטיבציה של הממשלה להעלאת יהודי מדינות העימות מהר ובכל מחיר. לאחר מלחמת 1948 העדיפו המצרים להעלים עין מיציאת יהודים לעומת זאת בישראל בתחילת שנות החמישים עמדו שרותי הקליטה של הסוכנות בפני התמוטטות והחלו לדבר על "הגבלת העליה"

בנוסף הסתבר כי יהודי מצריים לא עמדו בתור לעליה. שם בדומה לרב מדינות איסלם אחרות ישבה רב הקהילה במקומה, מצבם הבטחוני כלכלי היה טוב ויחסם לישוב היהודי בארץ ישראל (בעיקר של העשירים והמבוססים) היה מסוייג ולראיה מנו תנועות הנוער הציוניות כ- 800 חברים מתוך אוכלסיה בת 80 אלף נפש.

בקרב היהודים נפצו שמועות על אפליה וניצול בארץ ישראל מהקמת המדינה ועד מאי 1951 עלו ממצרים בסה"כ 14 אלף יהודים, ביוני 51 עזב את מצריים משה הלל השליח האחרון של המוסד לעליה ב (אירגון שעסק בהעלאת עולים יהודים לארץ ישראל) הארגון פורק והוקם "המוסד למודעין ותפקידים מיוחדים" (שעסק בהעלאת יהודים אך בעיקר באיסוף מודעין).

בשנת 1950 הגיע למצרים אברהם דר סוכן מטעם יחידה 131 של אמ"ן והחל לגייס יהודים מקומיים לפעולות איסוף מודעין. ניתן לטעון כי בשנים אלו שינתה מיצרים את יעודה ממדינת יעד להוצאת יהודים תשרת הקהילה היהודית את השגת המודעין למען צורכי הביטחון של ישראל.

"עסק הביש" - "הפרשה"

בשנת 1952 החל השלב האחרון של המו"מ בין מצרים לבריטניה בסוגיית מעמדה של ברטניה בתעלת סואץ. בקיץ 1954 נראה היה כי השיחות מגיעות לסיכום ובאוקטובר נחתם הסכם סופי. בישראל חששו מיציאת הכוחות הבריטים וביטול החיץ בין

נוצר על-ידי צחי גולן, סיגל רן, אבוטבול ירון-פוי"מ אפק

עמוד 3 מתוך 11

ישראל למצרים מה שעלול לעודד את המצרים לתקוף את ישראל ולכן הוחלט לערער את יחסי המדינות ע"י פגועי חבלה במוסדות תרבות בריטים. כשל טכני בשעת ביצוע הביא ללכידת אחד המבצעים ואחריו לנפילת כל הרשת שדנונה לעונש מאסר. בישראל הוקמה ועדת חקירה תחת השאלה " מי נתן את ההוראה ? " ועדה שהביאה להתפטרותם של שר הביטחון פנחס לבון וראש אמ"ן בנימין גיבלי.

על אף כל הנאמר עד כאן בסופו של דבר נשלחה חוליה למשימת חילוץ של יהודי מצרים, נראה היה שלא ניתנה חשיבות יתר למשימה זו, לא לראש אמ"ן, לא למוסד ולא לאנשי המוסד לעליה ב' (אנשי נתיב) היה תיק שענינו "חילוץ יהודי מצרים בעת מלחמה"

מבצע "תושיה" נפל קורבן למאבק בין ראשי המוסד לעליה ב' שראו בהצלת יהודים מנדט שלהם, המוסד למודעין ותפקידים מיוחדים שהיה לו מנופול על הפעילות מחוץ לישראל ואמ"ן שהפעיל במצרים את יחידת המודעין 131.

שלבי הכנת המבצע

ב- 4/11/56 נקרא סא"ל במילואים אריה לובה אליאב להתייצב בפני משה כרמל עוזרו הבכיר של שאול אביגור במוסד לעליה ב' ומנהלו של "נתיב" בארץ שהודיע לו כי קיימת אפשרות לנסיון הוצאת יהודי מצרים והוא מתבקש לצאת במסגרת חוליה רחבה יותר של אנשי צה"ל ולרכז את עבודת הצלת היהודים במקום. בין התאריכים 4 ועד ל- 9 לנובמבר עסק לובה בפגישות עם עולים ממצרים על מנת לאסוף מידע על הקהילות היהודיות במצרים, מרבית החומר היה על יהודים מהמנים שאפשר ליצור איתם מגע בקהילות אלכסנדריה וקהיר. מיכוון שההגעה תוכננה לתעלת סואץ בוצעו מאמצים לאיסוף פרטים על קהילת פורט סעיד.

מאיסוף החומר נתקבלו תאורים מפורטים של 8 יהודים שהיו אמורים לשמש כאנשי קשר.

במהלך תקופה זו חלו שינויים רבים בהרכב החוליה ומפקדה לאור יחסי אי אמון ומאבקים בין ארגונים לבסוף ב- 9/11/56 הוחלט שהחוליה הראשונה תהיה מצומצמת והרכבה יהיה רס"ן אברהם דר אחראי לחוליה ולענייני אמ"ן, סא"ל במילואים אריה אליאב כאחראי לענייני היהודים ורב סמל טומי אריאלי כאלחוטאי.

ההגעת החוליה למצרים

ביום שישי 9/11/56 בשעה 16:00 יצאה החוליה לשדה התעופה בלוד רק לפני היציאה ניתנו לחברי החוליה תעודות מזויפות כחיליים צרפתים הם נפגשו עם קצין צרפתי שהובילם לעבר מטוס צבאי מדגם "מארודר". יחד עימם טס קלונל מחיל האוויר הצרפתי. ב- 18:00 נחת המטוס בשדה תעופה אנגלו-צרפתי בקפריסין והקולנל יצר קשר עם קולנל מנג'ן מפקד שדה התעופה שהגיע בלוויית 2 גיפים על-מנת לאוספם איש חיל המודעין הצרפתי קומנדנט פארל אסף אותם והחל בביצוע הסידורים להטסתם למחרת לפורט סעיד. תוך כדי ההכנות סיפר להם כי לפי השמעות שהיגיעו אילו נהרגו ונשחטו כל יהודי פורט סעיד.

את הלילה בילו חברי החוליה באוהלם של אנשי יחידתו של פארל שנאמר להם שהם "מתורגמנים" היוצאים לעבוד עם הצבא הצרפתי.

עמוד 4 מתוך 11

(הטיסות בין ישראל דרך קפריסין למצרים היו דבר שבשגרה. הצרפתים שהחזיקו טייסת ברמת דוד וטייסת בלוד ומפקדה ברמלה היו שולחים מידי יום את קצין המבצעים של המשלחת לוטננט קולונל ז'ק סובייה למפקדת חיל המשלוח בקפריסין לקבלת הנחיות בכתב ובע"פ.)

שבת 10/11/56

בשעה שבע בבוקר יצאה החוליה לשדה התעופה ועלו על מטוס דקוטה שטס לחניית ביניים בניקוסיה שם עלו על המטוס קצינים צרפתים וקבוצה של 5 עיתונאי חוץ צרפתיים אנגלים ואמריקאיים

למטוס הועלו חבילות רבות והיות שסא"ל לובה וסמל טומי חבשו כובעים של חיל התובלה הצרפתי התקבל הדבר בטבעיות שעל כל החבילות הרבות שמו חייל חי"ר בכיר (אברהם- שחבש כובע של חי"ר) ושני סבלים שיעזרו בפריקה.

ליד המטוס קיבל את חברי החוליה קומנדנט דואן האחראי ליחידת המודיעין בפורט פואד שהכיר את אברהם וידע על הגעת החוליה מראש.

החוליה עברה את בקרת השוטרים הבריטים יצאו את שדה התעופה ועברו את פורט סעיד החרוכה וההרוסה להבהיל, לאחר מעבר התעלה בסירת מעבורת מסוג "פרי" הגיעה החוליה בשעות הצהריים לפורט פואד שהיא עיר גנים השוכנת מול פורט סעיד מהעבר המזרחי של התעלה ושהוללות שבא מאוישות ע"י הצרפתים.

דואן שיכן את חברי החוליה בוילה "קרטייר" שבקומה השנייה היה מכשיר האלחוט של היחידה הצרפתית.

בצהריים הביא דואן את חברי החוליה לחדר האוכל והציגם בפני קציני היחידה כישראלים כך העמידם בדרג הנכון ופתח בפניהם מערכת יחסים טובה עם הדרג הבכיר.

מיד לאחר ארוחת הצהריים יצרו חברי החוליה קשר ראשון עם הארץ.

בשעות אחה"צ ובערב החל לובה בעזרת אברהם לגשש בכוון איסוף אינפורמציה על יהודים במקום, דואן העמיד לרשות החוליה קפיטן בשם רנו בכדי שיעזור להם בשטח זה.

החוליה לא הצליחה לאסוף מידע בעל ערך פרט להצהרת סגן הקונסול הצרפתי שאמר שתריסר יהודים תושבי פורט סעיד ונתינים צרפתים פנו איליו בבקשה להתפנות למחרת יצאו חברי החוליה לסיור בפורט סעיד לחיפוש מידע נוסף.

יום ראשון 11/11/56

בבוקר בסיור מצאו חברי החוליה עיר סגורה ומסוגרת, התושבים המבוהלים אחרי ההרס הגדול הסתגרו בבתיהם. אברהם נקט בשיטה מוצלחת להגיע להדברות הוא החל כחייל צרפתי טיפוסי לחפש חנויות לקנות יין וליקרים אומנם האוכלוסיה לא אהבה את שטרות הכסף שהונהגו ע"י בנות הברית אך מה לא יעשה סוחר למראה שטרות מיצריים שהיו ברשות החוליה.

וכך החלה החוליה במסחר ותוך כדי כך החלו שאלות ותשובות שהובילו אותם לרובע היהודי. רובע זה גובל לרובע הערבי ההרוס והמופצץ.

הרגשת החוליה לא הייתה נעימה אע"פ שהיו חמושים באקדחים, החוליה זיהתה בית כנסת שנשאר עומד על תילו כשסביב לו בתים הרוסים, החוליה התקרבה לבית הכנסת ולפתע הגיחו מולם שני בחורים צעירים, החוליה הזדהתה בפניהם כחיילים יהודים המשרתים בצבא הצרפתי והם מבקשים לדעת מה עלה בגורל הקהילה היהודית כאן. הבחורים משכו את חברי החוליה לחדר בבית ששמש גם ביה"ס וסיפרו להם שיש כ-200 יהודים למרביתם נהרס הבית ושכולם רוצים לעזוב את פורט סעיד לישראל.

עמוד 5 מתוך 11

החוליה בקשה מהם לפוגשם בשעה 15:00 ברובע האירופאי ליד מלון "איסטון אקסצ'יינג"
 בסביבות 15:30 ראו חברי החוליה את אחד הבחורים הולך במהירות במדרכה ממול למלון, החוליה עקבה אחריו במרווח מתאים וראוהו משוחח עם איש זקן. חברי החוליה ניגשו אליהם הזקן הציג עצמו בשם גולדשטיין והצעיר בשם מאיו הם בקשו מחברי החוליה ללכת בעקבותיהם לעבר חדר בבנק ברקליס הבנק בו עבד מאיו שיוכלו לדבר מפגש עם שני שומרי הבנק הפחיד את היהודים והם נפרדו והלכו כל אחד לכוון אחר, החוליה עקבה אחרי גולדשטיין עד למלון קטן הנקרא "הוטל דה פרנס"
 החוליה עלתה אחריו במדרגות ונכנסו לחדר במלון ובו חיכתה לנו בעלת המלון גב בוסקילה, גם היא נפחדת מאד.
 באופן יחסי היה גולדשטיין פחות נפחד וממנו נודעו לנו הפרטים ותאים: הקהילה מונה כ- 200 נפש, 27 מהם נאסרו ימים מספר לפני התחלת המלחמה, לא היו נפגעים מבין היהודים, הנתינים הצרפתים והאנגלים שבניהם פונים לקונסוליות בבקשת עזרה ופינוי.
 החוליה סיפרה להם כי הם חיילים יהודים וגורל אחיהם נגע לליבם והם קיבלו אישור מהקומנדאט שלהם לטפל בהוצאת היהודים ממצרים לישראל.
 החוליה בקשה מהם שיכינו רשימה שמית של כל מי שמבקש לצאת לישראל וכן מספר בחורים צעירים שהחוליה תוכל לעבוד עימם.
 שעת העוצר (17:00) התקרבה ולכן נקבע פגישה נוספת למחרת בשעה 15:00 באותו מלון.
 באותו ערב החלה החוליה בבדיקת האפשרות ליצירת מגע יבשתי עם כוחותינו במזרח התעלה וכן עם ניתן ליצור קשר עם קהיר או אלכסנדריה מה שגרה מייד כבילתי אפשרי.
 בנוסף נשלח מברק לארץ בו דווח על הקשר שנוצר עם הקהילה, דווח על ניסיונות הקונסול הצרפתי להוציא את היהודים הצרפתים והחוליה בקשה שינסו להרחיב את ההוצאה לכלל היהודים וכן הועברה בקשה לבדיקת האפשרות לשלוח ספינה מיוחדת להוצאתם וגם את זה יש להסדיר עם השלטון הצרפתי.
 מברק התשובה מהארץ ביקש מהחוליה לבדוק האים יש אווירונים וכן הבהרה האם היהודים כוללים את יהודי פורט סעיד ופורט פואד, כן דווח שלא יהיה ניתן להוציא ביבשה.

יום שני 12/11/56

בבוקר יצאה החוליה לעבר המלון, גברת בוסקילה באה לקראתם ובקשה שייגשו לבנק שם יחכה להם גולדשטיין.
 בבנק לא חיכה איש ולכן חברי החוליה החלו לשוטט עי'ם למצוא משהו מהם. אכן כעבור מספר דקות נמצא מר גולדשטיין מטייל לאיטו.
 החוליה שאלה אותו למה לא הגיע ותשובתו הייתה שכולם פוחדים ולא משתפים פעולה. באותו רגע נגשה לחוליה ביתו של מר גולדשטיין ואמרה "שמעו את בעלי עצרו ממילה ואיני פוחדת באו לביתנו". החוליה הלכה בעקבותיה לביתה וצרפה את ז'ק אבו גבר כבן 35 שסיפר שביתו וכל רכושו נשרף.
 החוליה סיכמה עם ז'ק להיפגש למחרת בקלוב היהודי ושעליו להכין רשימה של כל הרוצים לצאת כמו כן סוכם שעל מנת לא לעורר חשד של שיתוף פעולה בין הצרפתים ליהודים הוחלט שהמפגשים הבאים יהיו בלבוש אזרחי.

יום שלישי 13/11/56

נוצר על-ידי צחי גולן, סיגל רן, אבוטבול ירון-פוי"מ אפק

עמוד 6 מתוך 11

בבוקר יצא אברהם עם קצין צרפתי לכוון קנטרה לבדוק את האפשרות למגע יבשתי עם כוחותינו. בצהרים חזר ודווח כי לא ניתן לחבור לכוחות היבשה ונראה שנצטרך לפעול להוצאתם דרך הים.

בהמשך היום סידרה החוליה תעודות חיילים ואישור תנועה בלבוש אזרחי אחה"צ חצו חברי החוליה את התעלה ב"פרי" ונסעו למפגש בקלוב היהודי שם חיכה להם ז'ק ומספר יהודים.

החוליה קבלה רשימה של 100 שמות יהודים המבקשים לעזוב והתפתחה שיחה בעיקר עם גברת מגונדרת בשם גורביץ (שלא עלתה ארצה) ששפכה קיתונות של שפכים על ישראל שמרמה את העולים בהמרת הכסף שהם מבאים איתם ושבארץ יש כל הזמן מלחמה בין אשכנזים לספרדים ושמכריחים את הצעירים ללכת לקיבוץ יחד עם הוריהם. חברי החוליה שלא יכלו להזדהות כיהודים מישראל ניסו להרגיעם בכל כוחם.

בגמר הפגישה הלכו חברי החוליה יחד עם ז'ק לביתו של אחד מפרנסי העדה שמחון בכור שהיה ערוך לעזיבה כל ניסיונות החוליה לשכנעו לעלות לישראל לא הואיל והוא היה תקף בדעתו לנסוע לצרפת.

ממנו הלכה החוליה לביתו של גולדשטיין ע"מ לשכנע את ביתו לעלות ארצה אך זו סירבה בתוקף וטענה שאינה עולה עד לשחרורו של בעלה מהכלא (זו גם הייתה החלטת שאר המשפחות שראש המשפחה היה כלוא).

עם חזרת החוליה לבסיס שוגר מברק לארץ בו נאמר: יש יותר מ-200 יהודים בפורט סעיד, אין כלל יהודים בפורט פואד, הקונסול הצרפתי דואג ל-12 יהודים צרפתיים, כ-100 מבקשים לעלות ארצה, נבדקה הדרך היבשתית ולא ניתן לבצע ממליצים דרך הים בידיעת השלטונות הצרפתיים, אנא שילחו אוניה.

יום רביעי 14/11/56

במהלך הים נתקבלו מברקים מהם הבינו חברי החוליה שבארץ מכינים ספינת דייג או שתיים ונדרשת אינפורמציה נוספת.

באותו יום אירגנה החוליה לז'ק אישורי מעבר ונפגשה איתו, ז'ק אירגן עוד 50 אנשים המבקשים לעלות ארצה. ז'ק נשלח חזרה, נקבעו סדרי התקשרות בין החוליה לז'ק ונאמר לו לוודא שכל משפחה מכינה מזוודה לנפש.

מבדיקת הרשימה נמצאו הפרטים הבאים:

- 65 יהודים נתינים בריטים
- 35 יהודים נתינים מצריים
- 35 יהודים חסרי נתינות
- 15 יהודים נתינים צרפתיים

בערב הגיע מברק מהארץ שנכתב בו:

(א) התקבל אישור מהצרפתים לשלוח ספינה ועל החוליה לבצע את ההכנות מול הצרפתים בעצמם.

(ב) הוסדר עם ח"י הישראלי לשלוח שתי ספינות דייג, ספינה אחת תכנס לנמל פורט סעיד, תעמיס אנשים ותצא לים למרחק 20 מייל למקום שתחכה לה ספינה גדולה יותר, במידת הצורך תיכנס גם הספינה הגדולה.

(ג) האם על הספינות להיכנס ללא דגל או דגל איטלקי או דגל אחר?

(ד) מה הם חוקי הזיהוי בנמל, מי יקבל את פני הספינה באיזה רציף עליה לעגון, מהו הזמן המתאים לכניסה לנמל?

(ה) כמה נשים וילדים בקבוצה?

(ו) על כולם להיות מוכנים בזמן עם מינימום ציוד, על הספינות לשהות מינימום זמן.

נוצר על-ידי צחי גולן, סיגל רן, אבוטבול ירון-פוי"מ אפק

עמוד 7 מתוך 11

מאוחר יותר הגיע מברק נוסף בו נאמר : הספינות הפליגו לכוונכם , יוכלו להגיע אילכם מחר ב- 19:00 .
 החוליה החזירה תשובה עם כמות העולים וכן הודעה שליחידה בה הם נמצאים אין אפשרות לעשות סידורים לבד ונדרשת פקודה מפריס לאדמירל שיש לפנות 250 יהודים באמצעות אוניה שתגיע עם דגל איטלקי.

יום חמישי 15/11/56

במשך היום הייתה עוד העברת מברקים עם נתונים והודעות אך עדיין לא הייתה לחוליה מקום מפגש וסידורי רכב להעברת העולים.
 החוליה המתינה לדואן שיצא לקפריסין להביא הוראות אך הוא התעכב בינתיים ירד לובה למועדון (הקלוב) היהודי והסתבר לו שהרשימה קטנה ב- 50 יהודים מכוון שהם מבקשים ארכה של שבוע על מנת למכור את עסקיהם וכן הם מבקשים להמתין לפתיחת הבנקים על מנת למשוך את כספם כמו כן חלקם פנו לקונסול הבריטי והפעם הוא לא השליך אותם והחל בבדיקת האפשרות להוצאתם לברטניה.
 לובה ניסה לשכנעם שזו הזדמנות חד פעמית לעלות ארצה , ז'ק הבטיח להמשיך לשכנעם אישית גם ביום המחרת.
 אחה"צ הגיע המברק הבא : הספינות יגיעו מחר בערב, עשו כל ההכנות , פרטים נוספים אח"כ , האדמירליות קבלה הוראות , שמרו על קשר עם דואן , שמות הספינות " קסטלה מרה" ו " אפרודיטה" יגיעו מחר 14:00 שעות גריניץ", דגל איטלקי.

יום שישי 16/11/56

במשך שעות הבוקר חיכתה החוליה בצפייה דרוכה לדואן. דואן הגיע מקפריסין בצהריים והודיע מיד על נכונותו לעזור החוליה ביקשה ממנו:
 א. סידורים עם האדמירליות למעגן הספינות במשך הלילה.
 ב. כמה מכוניות משא צבאיות להעמסת העולים וחפציהם, מהעיר לנמל.
 ג. כמה אסדות נחיתה קטנות להעברת העולים מהנמל למעגן ספינות הדייג הוא הראה רצון ויחס מצוין ויצא לסדר עניינים אלה.
 אחה"צ יצא לובה לז'ק ולהודיע לו על הסידורים האחרונים לפני ההפלגה. לובה קבע כי העולים יתרכזו עוד היום (בין 2 – 5 אחה"צ) בשני מקומות איסוף: בקלוב ובבית הספר שליד בית הכנסת וכולם ישנו על חפציהם בלילה במקומות אלה.
 החוליה הודיעה לו כי למחרת בבוקר בין 5 – 6 הם יגיעו לקחתם ברכב צבאי. ונשלחו שני "רצים" על אופניים להודיע על כך לעולים.
 בינתיים הודיע ז'ק כי היהודים הבריטים (העדנים) אינם רוצים לעלות בשלב זה, וכי הם עומדים על כך שיהיה ושיעשה עוד סיבוב בבתיים וימריץ האנשים. אח"כ סידרתי איתו את מקום המפגש השני ותכננתי איך אביא את מכוניות הצבא לשם. כשלושה חזר לפנות ערב לפורט- פואד הודיע לנו בשם דואן כי הספינות כבר הגיעו אחה"צ והן עוגנות כק"מ צפונה מחוץ למעגן אניות המלחמה.
 מפי מלווי הספינות ואנשי חיל היום נמסר ללובה כי שתי ספינות הדייג הגיעו בערך בארבע אחה"צ כשהן מניפות דגל, איטלקי, והם מחוץ לשטח אוניות המלחמה וכי לראשונה נגשה אליהן פריגאטה צרפתית ושאלה לרצונן, נמל הבית שלהן וכו'.
 לכל השאלות ענו: " אנו רוצים לראות את האדמירל הצרפתי ". לאחר חילופי דברים ממין זה חזרה הפריגאטה ודווחה כנראה לאונית הדגל וקבלה שם הוראות להניח לספינות לנפשו ולעזור להן. יותר מאוחר ניגשה פריגאטה בריטית שחזרה על אותן השאלות וקבלה תשובה לקונית: " אנו רוצים לראות את האדמירל

עמוד 8 מתוך 11

הצרפתי". מי שראה את המערך של עשרות אוניות המלחמה הגדולות, המפוזרות בפתח פורט סעיד, ולעומתן את שתי הספינות הפעוטות שלנו הדורשות "רק את האדמירל הצרפתי" יבין כמה מוזרה ומשונה היא בקשה "מחוצפת" כזו.

הפריגאטה הבריטית שאלה לבסוף, כנראה מתוך ייאוש, אם בעלי הספנות רוצים את הקונסול האיטלקי? וכל זה שוב קבלו תשובה "לא, רק את האדמירל הצרפתי".

עם רדת החשכה נגשה הפריגטה הבריטית קרוב מאוד למעגן ספינותינו, האירה עליהם בזרקור מסנוור, והחברה חשבו "זהו, זהו זה, עתה נלכדנו" אך משנגשה יותר קרוב הרעים קול מהפריגטה לספינות GOOD NIGHT. בערב חזר דואן משליחות לחיל ההובלה, חיל הנחיתה וכו' והודיע כי כל הסידורים מוכנים למחר בבוקר. החוליה טלפנה לזיק הוא סיפר כי בשני מקומות האיסוף ישנם כ-70-80 יהודים על מזוודותיהם. הוא טען כי היהודים בשני המקומות יראים ופוחדים כי הלילה יהרגו את כולם, מפני שהערבים ראו אותם מתאספים עם חפציהם וכי הלילה ינקמו בהם.

אברהם ולובה הרגיעו אותו חליפות באומרם לו שירגיע את האנשים "כי אנו הצרפתים מפטרלים בסביבה כל הזמן" ("עורבא פרח" כמובן, אך מה יכולנו לעשות?) היות וגם אנו היינו מודאגים לגורל יהודינו, טלפנו מדי חצי שעה לשאול איך המרגש. בערך ב-9:30 כשטלפנו שוב היה ז'ק שקט לגמרי ואמר "שהנה אמנם קיימנו את הבטחתנו וכי באמת הגיע למקום פטרול של קצין בריטי וחיילים בריטיים והוא שומר עליהם כל הלילה".

הדבר הפתיע את החוליה והיא החליטה להמשיך בתכנית ולברר למחרת מיהו אותו קצין בריטי (נאמן).

במהלך היום החוליה קבלה מספר מברקים מהארץ:

- א. ספינותינו מתכוונות לעגון ליד רציף בית הצי. אם בלתי אפשרי הודיעו לנו. בכל אופן מבקשים מכם לפגוש האוניות בים.
- ב. עשו כל מאמץ להכין המפונים למחר בערב. אשרו.
- ג. האם התקשרתם עם דואן בקשר לספינות.
- ד. שמאי ויהושע ילוו הספינות בודאי תפגשם.
- ה. אינך צריך ללוות הספינות(לובה). אנו רוצים כי תישאר במקום ותחכה לאפשרויות נוספות. עליך להבטיח שתוכל לעזוב שאתה מחליט לנכון. והמברקים שנשלחו חזרה ע"י החוליה:
- א. אין כל אפשרות להגיע לשום קהילה יהודית אחרת מכאן.
- ב. מכינים המפונים לערב של ה-17.11.
- ג. דואן בקפריסין מחכים לו מחר בצהרים.
- ד. האם על ארטור (אברהם) ללוות הספינות כי אנו הופענו כחיילים צרפתיים. אני לא אלווה הספינות(לובה).
- ה. דואן חזר, אנו מטפלים בעניינים.
- ו. האוניות הגיעו ונמצאות מחוץ לנמל. הצרפתים קבלו אותם והודיעו להם לחכות למחר. יתכן ויעגנו הלילה.

יום שבת 17.11.

עמוד 9 מתוך 11

בשעה 4:30 הגיעו, דואן, אברהם ולובה, למעגן סירות הנחיתה הצרפתיות בפורט – פואד שם חיכתה להם אסדת נחיתה שהעבירה אותם לפורט סעיד מול הקזינו. הם ירדו מהאסדה ועלו לרציף. ליד הכביש חיכו להם שש מכוניות G.M.C צרפתיות על נהגיהן ולפניהן גייפ עם קצין ולווי. לובה ודואן עלו על הגייפ, ואברהם על ה G.M.C. הראשון וב- 5:10 עדיין בחשכה גמורה, זזה השיירה. לובה הוביל את המכוניות למועדון היהודי ושם נעצרו. שלושתם קפצו מהמכוניות והתקרבו למועדון.

ליד המועדון פגשו כ- 5 חיילים בריטים מזוינים כשהם במצב של שמירה על הבית. מתוך המסדרון יצא לויטננט אנגלי צעיר ושאל אותנו באנגלית WHO IS IN CHARGE / אברהם ולובה חשבו אולי טמנו לנו פח. בכל אופן לאחר היסוס מה ענה דואן באנגלית שהוא האחראי. אז הודיע הקצין האנגלי שהוא מדווח שהכל בסדר וכי כל היהודים שלמים ובריאים ואנו יכולים לקחת אותם. הוא הוסיף " שלצערנו לא היו לו די אנשים ויכול היה לשלוח למקום האיסוף השני רק חוליה של שלושה חיילים".

דואן הודה לו. (למחרת בחיפה ניסה לובה לשחזר, יחד עם העולים, איך הגיע הקצין האנגלי עם חייליו לשם, אך לא מצא תשובה ברורה. אך ההנחה כי מישהו מהיהודים ביקש עזרה מחולית חיילים שפטרלה בסביבה וכי הקצין עשה זאת על דעת עצמו, ואם לא להניח כי אליהו הנביא התחפש ללויטננט בריטי ובא להגן על בני ישראל).

הושאר בקלוב 4 מכוניות ואת אברהם. דואן ולובה המשיכו למקום האיסוף השני. בינתיים הודיע ז'ק כי בין שני המקומות ישנה עוד כתובת שבה גרה אישה זקנה מאוד העולה ארצה עם בתה וחתנה ולא היה לה כח להגיע למקומות האיסוף. לובה לקח גייפ ואת ז'ק, ונסעו לכתובת הזו. לובה עלה לקומה השלישית כשנשקו שלוף והוציא את המשפחה מהבית (לובה מספר: " האישה הזקנה שנשאה על ידינו ירדה איתנו עד הקומה השנייה ואחר כך התעקשה לעלות שוב לקומה השלישית. כששאלנו אותה מדוע, אמרה ששכחה לנשק את המזוזה. העלינו אותה שוב לקומה השלישית ולאחר שנשקה למזוזות ביתה הורדנו אותה לגיפ").

החוליה המשיכה בדרכה לכוון בית הכנסת בגיפ ושתי מכוניות משא. שם העלו למכוניות את ה"החכם". – רבי אלבץ שמו. ומשפחתו וקבוצה של כ- 20 יהודים וחזרה לקלוב במקום שאברהם כבר היה מוכן עם יהודיו וחפציהם על המכוניות השיירה התלכדה שנית וזזה לכוון הרציף שליד המשטרה בפורט – סעיד. שם חיכו להם אסדות נחיתה של הצי הצרפתי. חברי החוליה והעוזרים העלו את האנשים והחפצים על שתי אסדות, והפליגו בתעלה צפונה. כאשר הם חולפים בדרכם את כל השיטות הבריטיות והצרפתיות, ומגמתנו לכוון "הפטרולירה" (טנקר דלק) של הצי הצרפתי. במקום זה הייתה החוליה צריכה להיפגש, לפי הסידור המוקדם עם דואן, ועם ספינות הדייג שלנו, ואומנם עוד מרחוק ראו את שתי הספינות הקטנות מרקדות לקראת הטנקר ולא עברו רגעים מספר והספינות נקשרו לטנקר, והאסדות לספינות, והעברת האנשים לסירות על ידי דייגינינו ומלחינו החלה במהירות.

לובה ואברהם התראינו על סיפון הספינות עם מפקד הספינות סא"ל נפתלי רוזן מחיל הים ועם המלווים שלמה הלל ויהושע שטרסלר וכן עם חברים אחרים מהצוותות. עודף זמן לא היה לאיש וכולם רצו לראות את הספינות על מטענן היקר מסתלקות בשלום מגוב אריות זה.

בשעה 7:00 בדיוק שעתיים לאחר התחלת ההעמסה הפליגו הספינות במהירות צפונה כשהן נושאות 65 יהודים, מעין מיקרוקוסמוס קטנטן המכיל ספרדים ואשכנזים, זקנים, נשים וטף, רובם ככולם חסרי נתינות או נתינים מצריים, בהם

נוצר על-ידי צחי גולן, סיגל רן, אבוטבול ירון- פו"מ אפק

עמוד 10 מתוך 11

עיוור ופיסת, רב העדה והשמש, ישישים וילדים חמודים, נערים ונערות ופניהם לישראל.

סירות הנחיתה שלנו פנו דרומה ובמרחק קטן משם "טסה" מולן סירת מוטור מהירה של הצי הבריטי ובה סא"ל מהצי הבריטי זועם ורותח שעצר את האסדות הצרפתיות שלנו. שוב חשבנו שכאן תתרחש "תקרית" ואמנם החל האנגלי לצעוק: "למה באו האזרחים ועלו על הספינות בשעה כה מוקדמת? האם לא ידוע לכם שהסידורים עבור האזרחים הם מ-12 בצהרים ולא מ-7 בבוקר?" דואג התנצל בעדינות והאנגלי חזר למקומו.

רק אחר הצהרים התברר לנו איזה יד גורל משונה התערבה גם בעניין זה. באותו יום בצהריים הגיעה אוניה איטלקית גדולה שאורגנה ונשלחה על ידי ממשלת איטליה להעמיס ולפנות נתינים איטלקים מפורט – סעיד. העובדה ששתי ספינות הדייג המניפות דגל איטלקי הגיעו גם הן להוציא פליטים באותו יום בילבלה איפה את כולם שלא ידעו "מי הוא מי". אנשי חיל הים קיבלו את פני העולים בחמימות, חילקו להן מזון ושמיכות והרגיעו אותם. אותה שעה ערכו הספינות תמרונים מסובכים ביותר, כדי לחמוק בין שלדי אוניות שקועות למחצה, שהיו פזורות מסביב לנמל. שעות אחדות לאחר מכן החלה נושבת רוח צפונית חזקה, הגלים גבהו ומצב הרוח ירד מטה מטה... הספינות הקטנות ניטלטלו קשות, מים הציפו את הסיפון והרטיבו את האנשים שרבים מהם סבלו ממחלת ים. כאן גילו אנשי חיל הים מסירות למופת בטיפול באנשים ובספינות כאחד.

אישה צעירה נתקפה במחלת ים קשה והייתה מוטלת חסרת אונים על הסיפון, כשאין היא מצליחה אפילו להרגיע את התינוק הקטן שהיה מוטל לידה באפיסת כוחות מוחלטת. איש חיל הים, שראה את המצב, לקח את התינוק אל הסיפון, וניסה להכין לו מזון תינוקות מהחומרים שנמצאו בידו. שלא התאימו ביותר לתכלית זו... לבסוף הצליח לאלתר משהו מעין דייסה, אותה הכין מאבקת חלב, סוכר ומים. הוא המשיך לטפל בו ולהרגיע אותו במשך כל הלילה. עד שוך הסערה. עם שיפור במזג האוויר, נשתפר גם מצב הרוח בקרב העולים, הם החלו לשוחח בהתלהבות עם אנשי הלוי, שאלו שאלות על הארץ, על המלחמה והתעניינו באפשרויות קליטתם בארץ.

החוליה לאחר שראתה את שליחותה כגמורה עזבה אותנו יום את פורט סעיד במטוס צרפתי והגיעה עם ערב לקפריסין. שם סודר עבורה מטוס צבאי צרפתי מיוחד שהסיעם ללוד. חברי החוליה הגיעו ללוד בשעה 21:30, לאחר שהתקשרו עם משה כרמיל, יצאו איתו באותו לילה לקבל פני הספינות בנמל חיפה. הספינות כשהן מניפות עתה את דגל חיל הים הישראלי, נכנסו למעגן חיל הים ב-18.11 בשעה 4:30 בבוקר.

לעולים חיכו מחלקת הקליטה שהובילו אותם לשער העלייה. עם הגיע העולים הכיר אחד ממלחי חיל הים הנמל חיפה את אימו, אביו ומשפחתו בין העולים. קבלת הפנים הייתה מסודרת והעולים החלו כבר כעבור שעה שעתיים להתאושש ממחלת הים ולהבין כי עבור פחות מיממה מזמן שיצאו מעיר הבכא, הם יושבים בלב עיר עברית ומסביב להם דואגים ומטפלים בהם כבאחים. לפקודת האוצר הכין בנק דיסקונט בחיפה שירות מיוחד בשער העלייה והחליף לעולים את כספם המצרי לפי שער השטרלינג.

המברקים שנשלחו ע"י החוליה לפני עזיבתם את מצריים: יותר משמונים עזבו בשעה 5 על סיפון שתי ספינות. יגיעו לחיפה בערך בשעה 01:00 ב-18 לחודש.

עמוד 11 מתוך 11

הערה : ההפרש בין 65 עולים ל-80 שהודיעו עליהם, נבע משינויים של הערב
האחרון של כמה משפחות שהתחרטו.